

בבא מציעא ל"ד

רבא א' נעשה כאו' לכשתגנב ותוצה ותשלמי פרתי קנויה לך מעכשיו למדנו במשנה, שאם השומר שילם ולא נשבע ונמצא הגנב, משלם לשומר את הכפל ואת

תשלומי ארבעה וחמישה. הקשה רמי בר חמא, והרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וכיצד הקנו לו הבעלים כפל זה שעדיין לא נתחייב בו גנב? ואפילו רבי מאיר שאומר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הוא רק בפירות דקל שרגילים לבא³¹, אבל כאן מי יאמר שהבהמה תגנב. ואם היא תגנב מי יאמר שהגנב ימצא. ואם הגנב ימצא מי יאמר שהוא ישלם כפל, אולי הוא יודה ויפטר³²? רבא אמר, נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני, הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. חכמים יודעים שנוח לבעלים שיהיה בטוח בקרן על מנת שהכפל שהוא ספק בעתיד יהיה של השומר, וכמו שמסר לו את הבהמה על מנת שאם תגנב והוא ישלם את הקרן, הפרה תהיה קנויה לו למפרע מעכשיו³³.

ר' זירא א' נעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה הקשה רבי זירא, אם כך השומר יזכה למפרע אפילו בגיזותיה וולדותיה, ומדוע שנינו בברייתא,

חוץ מגיזותיה וולדותיה? אלא אמר רבי זירא, שנעשה כאומר לו חוץ מגיזותיה וולדותיה. ומסתבר שהבעלים מקנה לשומר את הפרה לכפל ולא לגיזותיה וולדותיה, מפני שבסתם אדם מקנה את השבח הבא מאליו ולא את השבח הבא מגופה. ויש אומרים, שרבא אמר, נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני, תהיה קנויה לך סמוך לגניבתה כשהפרה עדיין בעולם. והיוצא להלכה בין שתי הלשונות, היא קושית רבי זירא. ללשון השניה אינה קשה, מפני שהבעלים הקנה את הפרה סמוך לגניבתה, והשומר לא זכה בגיזות והולדות שנוולדו לפני כן. או שהיוצא להלכה, כשהבהמה עומדת באגם בשעת הגניבה. לפי הלשון השניה, השומר אינו קונה את הפרה לכפל³⁴.

31 התוס' הקשו אפ' אם עבידי דאתו כיצד יקנה את הכפל במעות ששילם הרי מעות אינן קונות. ועוד קשה מה שא' מי יימר דמיגנבא, הרי כששילם כבר נגנבה! וי"ל שהמקשה סבר שבשעת משיכה הקנהלו את הפרה לקנות את הכפל כשיבוא ואפ' שחכמים מודים בדקל לפירות הוא רק משום שעבידי דאתו. אבל בלא עבידי דאתו גם לר"מ לא יקנה. ובעבד שמכרו רבו לקנס הוא שכיח יותר, או שמתרצים, נעשה כאומר לכשתגנבותלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. ומכר לו את גוף הפרה. תוס'.

32 שמה ימהר להודות קודם שיבואו עדים ויפטר. כרב שא' שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. ואע"ג שמדייקים מהמשנה במרובה שלא כרב לפי המסקנה המשנה אינה מוציאה מדברי רב. וכן הלכה ולא כשמואל שמחייב מפני ששמואל ור"י הלכה כר"י. תוס'.

33 והרי בשעה שהבעלים מסרה לשומר הפרה היתה בעולם. רש"י.

34 כיון שאינה בחצרו והמשיכה הראשונה אינה קונה. כיון שאמרו בכתובות, האומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום לא קנה. רש"י. התוס' הקשו מדוע לא תקנה מעכשיו מולאחר ל' לקנות אותה ארפילו בעומדת באגם. כמו במקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקדשה מעכשיו ולאחר כ' יום. שאפ' הם מאה כולם תופסים בה. אבל לא את הגיזות והולדות! וי"ל שקידושין חזקים יותר וכיון שמצאו רווח לא פקעו, אבל כאן הואיל מה שא' מעכשיו לכה"פ לקנות הגיזות והולדות שהיו בשעת המסירה לקנותה סמוך לגניבתה למפרע. תוס'.

אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן, אין כוונת המשנה במה שאמרה 'שילם' ששילם ממש, אלא אפילו אם אמר הריני משלם, אפילו שלא שילם. שואלת הגמרא על דבריו ממה ששנינו במשנה, שילם ולא רצה להשבע. משמע שדוקא אם שילם, אבל אם לא שילם לא קנה את הכפל? עונה הגמרא, שאפשר להביא ראיה לדבריו מהסיפא, נשבע ולא רצה לשלם. משמע שדווקא משום שלא רצה, אבל אם רצה אפילו שלא שילם קנה את הכפל, אלא מכאן אין להביא ראיה³⁵.

ושנינו כדברי רבי יוחנן בברייתא, השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע, ואחר כך נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל לשוכר. ואפילו ששוכר חייב בגניבה ואבידה, אם רוצה לשקר ולהשבע שנאנסה היה נפטר בשבועה. ולכן כשאמר נגנבה וחייב עצמו בקרן נקנה לו הכפל³⁶.

באיזה טענה מקנה לשומר את הכפל רב פפא אמר, שומר חנם כיון שאמר פשעתי מקנה לו את הכפל³⁷, שאם רצה היה פוטר עצמו בטענת גניבה. שומר שכר כיון שאמר נגנבה, מקנה לו את הכפל שאם רצה היה פוטר עצמו טענת שבורה ומתה. שואל שאומר הריני משלם לא מקנה לו את הכפל. במה היה לו לפטור עצמו?. בטענת מתה מחמת מלאכה, מתה מחמת מלאכה אינו מצוי. ויש אומרים שרב פפא אמר, שגם שואל כיון שאמר הריני משלם מקנה לו את הכפל, שאם רצה היה נפטר במתה מחמת מלאכה.

לרב זביד בשם אביי אינו מקנה לשואל אמר לו רב זביד, שאביי אמר הבעלים אינו מקנה לדיבור הואיל וכל הנאה שלו

לואיל וכל הנאה שלו³⁸ שהשאל לו בחנם. ושנינו בברייתא כרב זביד, השואל פרה מחבירו ונגנבה וקידם השואל ושילם, ואחר כך נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשואל. ללשון הראשונה בדברי רב פפא ודאי אין³⁹ קושיה⁴⁰. האם ללשון השניה בדבריו יש קושיה, האם התנא של הברייתא אומר שילם דוקא? ואומרת הגמרא, שרב פפא יאמר שכמו שהעמדנו במשנה באמר הריני משלם. כך נאמר

35 תוס' הקשו כיון שקשה מהרישא לסיפא נאמר נעשה והיה קשה על רבי יוחנן. וי"ל שנקט שילם לשיטת אביי בפ' הגוול להורות שאם נשבע ושילם הכפל אינו שלו. ולרבא שאם שילם הכפל שלו אע"פ שנשבע קודם, ולא רצה הוא שלא רצה לעמוד בשבועה. אבל אם אמר הריני משלם ונשבע תחילה הכפל אינו שלו. תוס' רש"י.

37 חיובי ופטורי ארבעה שומרים נלמדים מהכתובים בפ' השואל שומר חנם נשבע על הכל אם לא פשע, והשואל משלם את הכל. שומר שכר ושוכר פטורים מאונסין וחייבים בגניבה ואבידה, שואל פטור במתה מחמת מלאכה. רש"י.

38 ולטעם זה אפ' התנה להיות כש"ח לא קנה עד שישלם. ולטעם שלעיל משום שמתה מח' מלאכה אינו שכיח אם התנה להיות כש"ח קנה את הכפל. תוס'.

39 ר"ח גורס לל"ק ודאי הוא תיובתא, כיו שר"פ מפרש את הטעם שלא שכיח טעם זה שייך גם בשילם. ונקט ואמר משום שבש"ח וש"ש שייך לשון זה. תוס'.

40 שנאמר כיון שטעמו משום שלא היה לו במה לפטור עצמו. ואפילו אם קדם ושילם לא הקנה לו את הכפל. שאפשר לומר שר"פ אמר אע"פ שאמר הריני משלם, ולא אע"פ ששילם. רש"י.

שהברייתא מדברת באמר הריני משלם ולא כששילם. ואומרת הגמרא שבמשנה לא נאמר קידם. אבל התנא של הברייתא אומר קידם. ואומרת הגמרא, שקידם הוא קידם ואמר.

שואלת הגמרא ממה ששנינו בברייתא בשוכר, ואמר הריני משלם⁴¹. ואילו בשואל שנינו בברייתא, וקידם השואל ושילם. וראיה שהדברים נשנו בדוקא? עונה הגמרא, האם הדברים נשנו ביחד? ברייתא אחת נשנתה בשוכר, וברייתא אחרת נשנתה בשואל. ובני הישיבה שאלו את התנאים שהיו שונים את התוספתא של רבי חייא והתוספתא של רבי אושעיא⁴². והם אמרו ששתי הברייתות נשנו ביחד.

א' איני משלם וחזר ושילם פשוט שקנה הכפל הריני משלם ואמר איני משלם^פ. והרי אמר הריני משלם.

והשאלה מה הדין אם אמר הריני משלם, וחזר ואמר איני משלם. האם אומרים שהוא חזר בו⁴³. או שמא הוא עומד בדבריו והוא דחיה שהוא דוחה אותו. וכן יש להסתפק מה הדין אם אמר הריני משלם ומת, ואמרו בניו אין אנו משלמים. האם הם חזרו בהם, או שהם עומדים בדברי אביהם אלא שהם דוחים אותו⁴⁴.

הספק בשלמו בניו ובשילם לבנים ואם האב לא הספיק לומר הריני משלם עד שמת, והבנים שלמו לבעלים. האם הבעלים יכול לומר

אני הקניתי לאביכם את הכפל, משם שעשה לי פעמים רבות קורת רוח, אבל לא לכם. או שאין לחלק בדבר. ואם מתו הבעלים ונגנבה, ואמר השומר לבנים הריני משלם או שילם⁴⁵. האם הם יכולים לומר לו, אבינו הקנה לך את הכפל משום שעשית לו נחת רוח, אבל לא עשית לנו נחת רוח. או שאין לחלק בדבר. ואם שלמו בנים לבנים, ואין שום צד קורת רוח באלו שקיימים. שלא הם ולא אביהם עשו קורת רוח לאלו, ולא אביהם של אלו קיבל קורת רוח מבני השומר. או שכיון שהשנים הראשונים היה ביניהם קורת רוח, אף הבנים קנו את הכפל מן הבנים.

שילם מחצה שילם א' מב' פרות ומה הדין בשילם מחצה, אמר הריני משלם מחצה ולא יותר מהו. האם קנה את חצי הכפל. שאל שתי פרות ושילם אחת מהן. אם תימצי לומר שלא קני מחצה, שאל שתי פרות ונגנבו ואמר הריני משלם אחת ולא אמר מתה מחמת מלאכה. האם כיון ששילם

41 כמו שאמרנו לעיל תניא כוותיה דר' יוחנן. רש"י

42 שהם עיקר כמו שאומרים כל מתניתא דלא מיתניא בי רבי אושעיא ורבי חייא לא תותבוה בי מדרשא. רש"י.

43 מכאן מוכיח ר"ת שאם אמר לחברו להשבע וטול יכול לחזור בו קודם שנשבע ולומר אשבע ולא אשלם. ובסוגיה בבב"ב עבדי גנבת אתה מכרתו לי ונשבע אין יכול לחזור. לא גרס נשבע בלא ו'ו. ושוב פירש ר"ת בתשובה שאפשר לגרוס נשבע בלא ו'ו וישבע בע"כ. כיון שקבל עלי לשלם אם לא ישבע הוא כמו לאחר גזר דין. וכאן אמר מהדר קהדר לא שיוכל לחזור, אלא שכיון שרוצה לחזור אינו מקנה לו כפל אע"פ שאינו יכול לחזור. משום שהטריחו לבי"ד. תוס'.

44 קשה הרי אך יקנה את הכפל לבניו הכרי אין אדם מוריש קנס לבניו. תוס'.

45 רש"י.

פרה שלימה קנה, או שמא כיון ששתיהן פקדון אחד לא קנה. ומה הדין בשאל מן השותפין ושילם לאחד מהם את חלקו. האם קונה את חלקו בכפל, כיון ששילם את כל הקרן שלו. או שצריך שישלם את כל הפרה. וכן יש ספק בשותפין ששאלו ואחד מהם שילם אחד חצי דמיו, האם קונה את חצי הכפל שהרי שילם כל המוטל עליו.

שאל מאשה ושלם לבעל אשה ששאלהמה הדין בשאל מן האשה פרה של נכסי מלוג ושילם בעלה ונשארה הגמרא בתיקו שהקרן שלה והפירות לבעל, ושילם לבעל⁴⁶. האם אינו קונה את הכפל, כיון שהקרן אינה של הבעל אינם תשלומין טובים. או כיון שהוא אפוטרופוס על הנכסים ואוכל את הפירות, הוא בעלים והם תשלומים. ומה הדין באשה ששאלה פרה לצורך קרקע מלוג שלה ובעלה שילם. ונשארה הגמרא בתיקו בכל הספקות האלו.

אמר רב הונא, אף על פי שהמשנה אומרת, שילם ולא רצה לישבע, משביעים אותו שבועה שאינה ברשותו, שחוששים שמא נתן בה את עיניו.

המלוה על המשכון ואבד וא' סלע הלוייתך שקל היה שוה פטור
המלוה את חבירו על המשכון ואבד
המלוה על המשכון, ואמר לו סלע הלוייתך עליו שקל היה שוה. והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתני עליו סלע היה שוה, פטור הלוה מן השבועה, שאין כאן הודאה במקצת. סלע הלוייתך עליו שקל היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתני עליו שלשה דינרים היה שוה. חייב לישבע שכך היה שוה, ומשלם לו דינר שהודה בו. סלע הלוייתני עליו שנים היה שוה. והלוה תובע את המלוה את יתר דמיו⁴⁷. והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתך עליו סלע היה שוה, פטור מן השבועה שאין כאן הודאה. סלע הלוייתני עליו שנים היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתך עליו ה' דינרים היה שוה, חייב. מי נשבע? מי שהפקדון אצלו, שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון ויפסלנו לעדות ולשבועה⁴⁸. ושואלת הגמרא, אם מי נשבע נאמר על הסיפא, הרי בסיפא חיוב השבועה הוא על המלוה, שהודה במקצת הטענה, ולמה לתלות את הטעם שמא יוציא את הפקדון? אלא אמר שמואל, שמי נשבע נאמר על הרישא.

46 רש"י. והתוס' הקשו הרי כששאל מן האשה את הפרה כאילו שאל את הפירות מהבעל. ויש לישב ששילם לבעל חלקו כמו שהיתה שוה לפירות. תוס' מפרש שאל מהאשה כשהיתה פנויה ונישאת. וריב"ן פירש שאל מהאשה ומתה ושילם לבעל. תוס'.

47 והתנא סובר שהמלוה על המשכון הוא שומר שכר. רש"י.

48 רש"י פירש ויפסלנו לעדות ולשבועה. תוס' הקשו אדרבה שהלוה ידקדק היטב משום כך להשבע באמת. ור"ח פירש שנראה כמו שבועה לבטלה. ולא מנז אותו עם הנשבעים ונוטלים מפני שכאן הלוה היה יכול להשבע, מפני שהוא ידע את שווי של המשכון יותר מהמלוה. אלא שמשום הגזירה חכמים לא רצו שישבע. תוס'.

אלא על הסיפא דרישא אע"פ שהשבועה
אצל הלזה הטילוה על המלוה

שואלת הגמרא, הרי ברישא כתוב שפטור?
מתרצת הגמרא, שהוא נאמר על הסיפא של

הרישא. סלע הלוייתך עליו שקל היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוייתני
עליו שלשה דינרין היה שוה, חייב. שהשבועה היא אצל הלזה. וחכמים אמרו
שהמלוה ישבע שמא אחרי שהלוה ישבע, המלוה יוציא את הפקדון. ולכן ישבע
המלוה שלא היתה שוה אלא שקל, ויטול שקל. כיון שיש על הלזה שבועה מן
התורה אין יכולים לפוטרו בולא כלום. ומשום תיקון עולם שלא יפסל ישראל
לקחו ממנו את השבועה מיניה, והטילוה על המלוה. ואם נאמר כדברי דרב הונא
שהשומר המשלם דמים נשבע שאינה ברשותו. הרי המלוה נשבע שאינה ברשותו
ולא יוציא את הפקדון, ויתברר שנשבע לשקר? רבא⁴⁹ אמר, שלא קשה על רב
הונא מהמשנה בשבועות, מפני שהמשנה מדברת כשיש עדים שהמשכון נשרף,
ולכן לא משביעים את המלוה שהמשכון אינו ברשותו.

49 יש מגיהים שצ"ל רבה. וכן נראה מהתוספות ד"ה מיגו דמשתבע. והמהרש"א מגיה בתוס' רב הונא. ובמהרש"ל
ובדפוס חדש הגיהו וגרסו רבא כמו בגמ' שלנו. ובהגהות הב"ח גרס אמר רבא אמר רב יוסף.

